

KÜRESELLEŞME, BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE ÜNİVERSİTE

Arş. Gör. Kürşad Yılmaz ¹

Arş. Gör. M. Barış Horzum ²

ÖZET

Küreselleşme, son yıllarda üzerinde en çok konuşulan ve tartışılan konulardan birisidir. Küreselleşme; ekonomik olarak büyük bir pazar haline gelmiş olan dünyayı, bilgi ve iletişim teknolojilerini, popüler kültürü ve benzeri gelişmeleri akla getirmekte ve hayatın her alanını etkilemektedir. Küreselleşmenin olumsuz etkisinin en çok az gelişmiş ulus devletler üzerinde olduğu ileri sürülmekte ve bu konu hâlâ tartışılmaktadır. Küreselleşmenin etkilediği önemli alanlardan birisi de eğitim ve eğitim kurumlarıdır. Bunun sebeplerinden birisi modernizm ile birlikte ulus devletlerin eğitim kurumlarını bir araç olarak kullanmasıdır. Ayrıca küreselleşmeye yol açtığı ya da küreselleşmeyi hızlandırdığı düşünülen kavramlar arasında yer alan teknoloji ve bilgi kavramlarının eğitim ile ilişkisi de bunda etkili olmaktadır. Bundan dolayı bir eğitim kurumu olan üniversite, küreselleşmeden en çok etkilenen kurumlar arasında yer almaktadır. Öyle ki küreselleşme, üniversitelere karşı yapılan en büyük meydan okuma olarak görülmektedir. Bu meydan okumada üniversiteleri en çok etkileyen gelişmelerin ise teknolojik gelişmeler olduğu söylenebilir. Bu çalışmanın amacı küreselleşme ve teknolojik gelişmelerin üniversitelere etkilerini tartışmaktır. Bu amaçla küreselleşme kavramı açıklanmış, üniversiteler ile ilişkisi kurulmuş ve teknolojik gelişmelerin üniversiteler üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerine değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Küreselleşmenin Üniversitelere Etkileri, Bilgi Teknolojileri

¹ Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi – kyilmaz@education.ankara.edu.tr

² Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi – mhorzum@sakarya.edu.tr

GLOBALIZATION, INFORMATION TECHNOLOGIES AND UNIVERSITY

ABSTRACT

Globalization is one of the most talked and argued topics in recent years. Globalization reminds the world that being a big market, popular culture, technological and similar developments and so influence the whole parts of the life. The mostly affected subject from the negative effects of globalization is poor developed nation states and this topic is still being argued. Education and educational institutions are the important fields that are affected by globalization. One of the reasons of this effect is the use of educational institutions as a tool by nation state with the modernism. Besides, the relationship between education and technology & knowledge concepts that causes or accelerates globalization is being effective. For this reason, university which is an educational institution is one of the most affected foundations by globalization. Thus, globalization is the greatest challenge against universities. By this challenge, the developments that mostly affected universities can be said as the technological developments. The aim of this study is to argue the globalization and the effects of technological developments to universities. For this purpose, globalization concept was explained, the relationship with universities was set and the positive and negative effects of technological developments were mentioned.

Keywords: Globalization, Effects of Globalization on Universities, Information Technology

GİRİŞ

Küreselleşme kavramı son yıllarda üzerinde en çok konuşulan konulardan birisidir. Küreselleşme, karşı çıkanlar olduğu kadar onu destekleyenleri de olan bir olgu olarak hayatımızda yer almaktadır. Küreselleşme denildiği zaman akla gelen kavramlar; dünyanın ekonomik olarak büyük bir pazar haline gelmesi, teknolojik gelişmelerin insan hayatına etkisi, kültürel değişimler, popüler kültür ve benzeri kavramlardır. Küreselleşme hayat ile ilgili her alanı ve kurumu etkilemektedir. Bu kurumlardan birisi de eğitim ve buna bağlı olarak da üniversitelerdir. Çünkü üniversiteler, modernizm ile birlikte ulus devletin en önemli araçlarından biri olarak görülmekte ve buna uygun olarak görevini yerine getirmektedir. Bu bağlamda küreselleşmeden en çok etkilenen kurumlar arasında üniversitelerin olması doğal karşılanabilir. Ancak, küreselleşmenin üniversitelere etkisi o kadar büyüktür ki, Scott'a göre (2002) küreselleşme üniversitelere karşı yapılan en büyük meydan okumadır.

Küreselleşmeyi ortaya çıkaran ya da hızlandıran kavramlar arasında “teknoloji” ve “bilgi” kavramları önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü küreselleşmenin en önemli araçlarından birisi teknolojidir. Üniversitelerde değişimi zorlayan güçlerden birisi de sürekli gelişen yeni teknolojidir (Tural, 2004). Bu bağlamda modern eğitim sistemlerini ve üniversiteleri etkileyen iki ana faktör teknoloji ve bilgidir (Üstün ve Demirbağ, 2003). Erçetin (2001) 1980’li yıllardan itibaren yükseköğretim kurumlarını ve sistemlerini büyük ölçüde etkileyen gelişmeleri; 1) küreselleşme, 2) yaşam boyu eğitime artan gereksinim ve 3) bilişim ve iletişim teknolojilerindeki hızlı ve yoğun gelişmeler olarak sıralamaktadır. Bu gelişmeler içerisinde özellikle bilişim ve iletişim teknolojilerindeki hızlı ve yoğun gelişmeler yükseköğretim sistemlerini oldukça fazla etkilemiştir. Bu etkilemelerin olumlu yanları olduğu gibi olumsuz bir takım yanları da bulunmaktadır.

Küreselleşme sürecinin üniversitelerin gelişimini etkilemesi, bilginin yeri ve anlamının değişimi ve bilgi üretim süreçlerinin farklılaşması ile de ilişkilidir. Bilgi, günümüzde üretim sürecine yardımcı bir faktör olmaktan çıkmış bilgi üretiminin kendisi bir endüstri haline gelmiştir. Bu çalışmada küreselleşmenin ne olduğuna, nasıl bir süreç izlediğine, üniversiteleri nasıl etkilediğine değinildikten sonra bilgi teknolojilerindeki gelişmeler ile üniversite ilişkisi irdelenmeye çalışılmıştır.

Küreselleşmenin kuvvetlendiricilerinden biri olan bilgi teknolojileri ile ilgili gelişmeler içerisinde, genel teknolojik gelişmeler, teknoloji eğitimi, bilim ve teknik eğitim, eğitimde teknolojinin kullanımı, bilgisayar ve internet destekli eğitim, internet ve uzaktan eğitim, web-tabanlı öğrenme, internet tabanlı (çevrimiçi) öğrenme, e-öğrenme, internetin eğitim uygulamalarına sağladığı yararlar gibi konulara değinilmekte ve teknolojinin çözüm mü yoksa bir problem mi olduğu irdelenmeye çalışılmaktadır.

Küreselleşme ve Üniversiteler

Küreselleşme, ekonomiden siyasete, politikadan kültüre, bilimden teknolojiye hemen hemen her alandaki değişimi ifade etmek için kullanılan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Küreselleşme kavramına ilişkin farklı tanımlara rastlamak mümkündür. Keyman (1999) küreselleşmeyi, devlet ağırlıklı uluslararası ilişkilerden siyasal aktörlerin çoğaldığı küresel ilişkilere geçilmesi, sermayenin artık uluslararası değil küresel bir nitelik taşıması, sömürü mekanizmalarının değişmesi, gelişen teknoloji ile dünyanın evrensel bir köye dönüşmesi olarak tanımlamaktadır.

Küreselleşme, bir noktada meydana gelen olayların, başka noktalardaki olayları etkilemesi ve meydana gelen bu olaylardan etkilenerek toplumsal ilişkilerin dünya ölçeğinde yoğunlaşması olarak da tanımlanmaktadır. Bu tanımdan da anlaşıldığı gibi küreselleşmenin önemli sonuçlarından birisi, modern dünyadaki gibi her şeyin tahmin edilebilir olmasının son bulmasıdır. Artık dünyanın herhangi bir yerindeki herhangi bir gelişme başka bir yerdeki durumları etkileyebilmekte ve değiştirebilmektedir. Artık, dünyadaki ilişkiler karşılıklı bir iç içe geçmişliğe sahiptir ve belirsizlik had safhaya ulaşmıştır. Giddens'ın da (2000) belirttiği gibi "dünya elimizden kaçıp gitmektedir".

Küreselleşme ile ilgili tanımları çoğaltmak mümkündür. Ancak yukarıdaki tanımlarda da görüldüğü gibi küreselleşmeyi matematiksel bir formül gibi "şudur" diye açıklamak o kadar da kolay değildir. Bunun en önemli sebebi küreselleşmenin algılanması ve konumlandırılmasındaki bakış açısı farklılıklarıdır. Küreselleşme ile ilgili olarak ortak bir tanıma ulaşılamamasına rağmen küreselleşme, ekonomi, siyaset, kültür, sosyal hayat ve bunun gibi birçok konu ile ilgili bir kavram olarak büyük bir değişimi ifade etmektedir. Her kavramda olduğu gibi küreselleşme konusunda da farklı yaklaşımlar vardır.

Bu yaklaşımlardan küreselleşme yandaşlarına göre, piyasalar artık devletlerden daha güçlüdür. Devletlerin otoritesindeki bu gerileme ise, diğer kurumlar ile birliklerin ve yerel/bölgesel otoritelerin artarak yaygınlaşması şeklinde görülebilir. Küreselleşme karşıtlarına göre ise küreselleşme yeni bir süreç değildir. Onlar için küreselleşme, refah devletini yok edecek minimal devlet ve hükümeti amaçlayan çevrelerin sık sık kullandığı basit bir terimdir. Dönüşümcülere göre ise küreselleşme, modern toplumları ve dünya düzenini yeniden şekillendiren hızlı sosyal, siyasal ve ekonomik değişmelerin arkasındaki ana siyasal güçtür. Artık dış ilişkiler (uluslararası ilişkiler) ile iç işleri arasında açık bir ayırım söz konusu değildir (Bozkurt, 2002; Güçlü, 2003). Küreselleşmeyi, Amerikanlaşma, kapitalizm, emperyalizmin yeni şekli (Kızılcılık, 2004) olarak değerlendirenler de vardır. Kızılcılık (2004) küreselleşmeyi, soğuk savaş sonrası dünyada oluşan uluslararası ekonomik ilişkiler olarak görmektedir. Öyle ki küreselleşmenin, kapitalist modernlikle birlikte düşünülebileceğini ve ancak bu çerçevede açıklanabileceğini ileri sürmektedir. Buna göre küreselleşmeyi kapitalizmin ya da emperyalizmin yeni şekli olarak yorumlayanların olduğu da söylenebilir. Aslında birçok delil bunun doğruluk payı olduğunu da göstermektedir.

Yukarıda da görüldüğü gibi küreselleşme ile ilgili tartışmaların temelinde, küreselleşmenin istenen bir gelişme mi yoksa istenmeyen bir gelişmemi olduğu yer almaktadır. Bir yandan küreselleşmenin gerekli olduğuna, bunun bir dönüşüm süreci olduğuna vurgu yapılırken diğer yandan küreselleşme mevcut düzene ve değerlere karşı bir tehdit olarak görülmektedir. Bu noktada önemli olan küreselleşmenin olası sonuçlarının değerlendirilmesi ve buna karşılık olarak bu değişimlerle baş edebilecek bireylerin yetiştirilmesidir. Bunun için de ilk önce küreselleşmeyi ortaya çıkaran gelişmeler iyi analiz edilmelidir.

Küreselleşme sürecinin ortaya çıkmasında çok sayıda faktörün etkisi olmuştur. Bu faktörleri ana başlıklarıyla dört grupta toplamak mümkündür. Bunlar; siyasi, kültürel, teknolojik ve ekonomik faktörlerdir (McBurnie, 2002). Küreselleşmenin ortaya çıkmasında bu kadar farklı alanların etkisinin olması, kişinin kendisini korumasının neredeyse imkânsız olduğu bir dizi çevresel, politik, sosyal ve kültürel etki seline sebep olmuştur (Karlsen, 2002). Bu etki öylesine büyüktür ki bunun doğal sonucunun, insanları standartlaşmaya zorladığı ileri sürülmektedir ve küreselleşmenin en fazla eleştirildiği konulardan birisini bu konu oluşturmaktadır.

Küreselleşmeden en çok etkilenen alanlardan biri, modernizmle birlikte devletin ideolojik bir aracı gibi hareket eden eğitim kurumlarıdır. Eğitim kurumları-ulus devlet ilişkisi modernizm ile bağlantılı olarak düşünülmektedir. Bu bağlantıda, devletin araçları bastırıcı niteliği olan birimler ve ideolojik niteliği olan birimler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Althausen, 1970 Akt: Timur, 2000). Althausen, eğitim kurumlarının ideolojik birimler içerisinde olduğunu ileri sürmekte ve modern eğitim kurumlarının varlığını ulusal bir bağlamda düşünmektedir.

Ancak, küreselleşme, varlıkları ulusal bir bağlamda düşünülen eğitim kurumları ve üniversiteler üzerinde derin ve kalıcı etkiler bırakmaktadır. Bunun en önemli sebebi küreselleşmenin, modern üniversite kurumunun ardındaki temel iki varsayımı zayıflatmasıdır. Bu iki temel varsayım; “ulus devlet” ve “refah devleti” desteğidir. Bugün üniversite sorununu, kültürel sorunlardan ve diğer değişim sorunlarından ve küreselleşme, refah devleti, ulus devlet ve benzeri sorunlardan bağımsız olarak düşünmek çok zordur. Böyle bir çözümlenmeye gitmek modern üniversite fikrinin ardındaki düşüncüyü yok saymak demektir.

Yukarıda da belirtildiği gibi ulusal bağlamda varlığını sürdüren eğitim kurumlarını ve üniversiteleri çok fazla etkileyen küreselleşme, üniversiteleri büyük ölçüde karmaşa içine sürüklemiştir.

Callan (2000) küreselleşmenin ortaya çıkardığı etkiler arasında; ulusal kültürlerin yayılması ile kültürel kimliklerin yakınlaşması ve benzeşmesini, ulusal sınırlara karşı insanların ve düşüncelerin önlenemez devingenliğini, ulus devletin otonomisi ile yükseköğretim olgusu arasındaki bağları giderek zayıflatması hatta koparmasını, oluşan küresel pazarların, gelişmiş ülkelerin gelirlerinin kaynağını oluşturan yüksek kamu harcamalarına dolayısıyla yükseköğretim kurumlarına zarar vermesini, iletişim ve bilişim teknolojilerinin etkisini, küresel araştırma kültürlerinin ve ağlarının hızla oluşumu ve yayılması ile öğretimin standartlaşmasını (Akt: Erçetin, 2001) saymaktadır.

Aslında burada sıralanan gelişmelere küresel gücün istekleri gözü ile de bakılabilir. Çünkü üniversitelerin içinde buldukları toplumdan kopmaları, toplumlarına hizmet etmemeleri ya da toplumsal gelişim için çaba harcamamaları düşünülemez.

Yukarıda sıralanan gelişmeler hızlı ve yoğun bir değişimi ifade etmektedir. Eğitim kurumları özellikle de üniversiteler bu değişimlerden olumlu veya olumsuz bir şekilde etkilenmektedir. Küreselleşme ile birlikte üniversitelerin gelişimini, yönetimini ve finansmanını dolaylı ya da doğrudan etkileyen farklı eğilimler bulunmaktadır. UNESCO'ya göre (1995) bu eğilimler, demokratikleşme, bölgeselleşme, eşitsizliklerin kutuplaşması, marjinalleşme ve toplulukların bölünmesidir (Tural, 2002). Bu gelişmeler üniversitelerin devlet, sanayi ve toplum ile olan ilişkilerini yeniden gözden geçirmelerini sağlamıştır. Ulus devletin çözülme sürecine girmesiyle birlikte devlet, toplumsal üretim alanlarını terk etmeye başlamış (Tekeli, 2003) ya da küreselleşme ulus devletin çözülme sürecine girdiğine ve devletin toplumsal üretim alanlarından çekilmesi gerektiğine toplumlara inandırmıştır. Devletin bu hizmetleri sağlayıcı olmaktan çıkarak düzenleyici hale gelmeye başlamasının üniversitelere yansıyan en önemli sonucu ise; bu amaçla devletçe üniversitelere ayrılan kaynakların azalması şeklinde ortaya çıkmıştır.

Daha önce de belirtildiği gibi bu gelişmelerden en çok üniversitelerin etkilenmesinin sebebi; üniversitelerin eğitim öğretim yapmasının yanı sıra araştırma görevini de yerine getirmesidir. Çünkü teknolojik gelişmeler hem mekâna bağlı üniversite kavramını etkilemiş hem de bilgi üretiminin şirket-üniversite gibi rakip kuruluşlara geçmesini sağlamıştır. Bozkurt'a göre (2002) teknoloji, küreselleşme sürecinde yeterli koşul değildir; ancak küreselleşmenin olmazsa olmaz koşuludur. Öyle ki bu gelişmelere her gün bir yenisi eklenmekte ve bu gelişmelerin takip edilmesi gün geçtikçe zorlaşmaktadır. Bu bağlamda teknolojik gelişmelerin üniversitelere etkileri her geçen gün atmaktadır. Teknolojik gelişmeler olumlu ya da olumsuz, bir şekilde üniversiteleri etkilemektedir. Örneğin teknolojik gelişmeler araştırma sürecini kolaylaştırırken, mekâna bağlı üniversite kavramını da

zayıflatmaktadır. Buna göre aşağıda küreselleşme sürecinde teknolojik gelişmelerin üniversiteler üzerindeki etkileri tartışılmaya çalışılmıştır.

Bilgi Teknolojileri ve Üniversiteler

Küreselleşme ile bağlantılı teknolojik gelişmelerin merkezinde bulunduğu ileri sürülen “bilgi” ve “iletişim teknolojileri (teknolojik gelişmeler)” artık içinde bulunulan toplumun bir bilgi toplumu olduğunun işareti olarak da görülmektedir. Teknolojik gelişmeler üniversite çalışanlarının araştırma sürecini hızlandırmıştır. Üniversiteler bilgi teknolojilerini kullanarak öğrencilere maliyet-etkili eğitim sunarken, yüksek nitelik ve esnekliğe ulaşma olanaklarını yakalamışlardır (Tural, 2002). Artık sınıf kavramı dört duvar arasından çıkmakta, dünyanın herhangi bir yerindeki bilgisayar sınıf olabilmekte ve bu durum ise yükseköğretime erişimi yükseltmektedir. Bilgi, internet aracılığıyla, çok daha geniş bir kitleye aynı anda ve ucuz bir biçimde ulaştırılabilmektedir. Dünyanın herhangi bir yerindeki bir üniversite öğrencisi ile internette gezinti yapan herhangi bir kişinin ulaşabileceği kaynaklar arasında artık çok fazla bir fark bulunmamaktadır. Dolayısıyla, belli bir bilgi seviyesindeki bireylerin, kendilerini geliştirmesi oldukça kolaylaşmaktadır (Cem, 2001). İnternet üzerinde bulunan bilgi bankaları veya veri tabanlarından bazıları herkesin kullanımına açıktır ve isteyen herkes bu bilgilere ulaşabilmektedir. Bilgisayar ve internet ile ilgili bilgi sahibi olmak yeterlidir. Bu bilgilere ulaşılması akademisyenler için olduğu kadar sıradan internet kullanıcıları içinde çok kolaydır.

Eğitimde küreselleşmenin temelinde bulunan gelişmiş teknolojiler ile eğitim arasında üç önemli etkileşim bulunmaktadır. Bunlar, teknoloji eğitimi, bilim ve teknik eğitim ve eğitimde teknolojinin kullanımınıdır (Boh, 1994; Alkan, 1998; Şimşek, 1999):

Teknoloji eğitiminin temel amacı; toplumların teknoloji okuryazarlığını belirli düzeylere getirmek yani arttırmaktır. Teknoloji eğitimi, hepimizin karşısına çıkan, kullanım alanı bulan teknolojiye yönelik eğitimi içermektedir.

Bilim ve teknik eğitim, teknolojik gelişim ve yenilikler için bilim ve teknolojiye hâkim insan gücü sağlama ve teknoloji uzmanları yetiştirmeyi içeren temel bileşenleri oluşturmaktadır. Bu bağlantıda teknoloji eğitimi boyutundaki temel okuryazarlık boyutunun daha üzerinde uzmanlık bilgisi gerektiren eğitimler söz konusudur. Böyle bir durum günlük hayatımızda ya da farklı noktalarda kullanım alanı bulan teknolojik yapı ve sistemlerin

bulunması, geliştirilmesi ve işletilmesini içeren teknik ve bilimsel boyutları bulunan bir bağlantıdan bahsedilmektedir.

Eğitimde teknoloji, ilişkisinde teknoloji potansiyel olarak eğitimi desteklemek için kullanılmaktadır. Bu, ülkenin çalışan ihtiyacını karşılamak için eğitilmiş ve kalifiye insan gücünü sağlamak ve eğitimin genel verimliliğini geliştirmektedir. Bunun yanında bazı yeni teknolojiler uzaktan eğitimi de geliştirmektedir. Bu sayede geçmiş eğitim taleplerinin karşılanması ve kaynak, nitelikli personel gibi unsurların eksikliğinde nitelikli eğitim sunma imkânı oluşmuştur.

Aggarwal'e (2000) göre 21. yüzyılın eğitimi; zaman ve alandan bağımsızdır, amaç ve sonuca doğru yönelimlidir, öğrenci merkezlidir, aktif takım çalışması ağırlıklıdır, öğrenim elde etmeye yöneliktir ve beceri ve dildeki farklılıkları barındırmalıdır. Bunun yanında 21. yüzyılın eğitiminin sahip olduğu iki önemli olgunun daha bulunduğu düşünülmektedir. Bu olgular, hayat boyu öğrenme ve bilgi toplumdur. Burada bilgi toplumu ile günümüzün gereği olan, bilgi yoğun yaşayan insanların oluşturduğu toplum kastedilmektedir. Bu eğitimi sağlamak için teknolojinin eğitimde kullanılmasının gerekli olduğu açıkça görülmektedir. Bu teknolojiler düşünüldüğünde ilk akla gelenler hiç kuşkusuz bilgisayar ve internet olmaktadır.

Bilgisayarların insan hayatında kaçınılmaz bir unsur haline gelmesi ile eğitim-öğretim ortamlarında kullanılması da zorunluluk haline gelmiştir. Bilgisayarların sahip olduğu karmaşık yapı eğitim-öğretim ortamlarında kullanılan diğer eğitim teknolojilerinden daha çok özelliği bir arada toplamasını sağlamıştır. Bu özelliklerinden dolayı bilgisayarların eğitim öğretim ortamlarında kullanılmasının sağladığı birçok fayda bulunmaktadır. Bunlar; öğrencilerde öz güven sağlaması, öğrenme için güvenli bir ortam oluşturması, hızlı dönüt vermesi, öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarını karşılaması, başarısız öğrencilere yardım etmesi, yazılarda kolayca değişiklikler yapabilmesi, yazı becerilerini kazandırabilmesi, çok zengin bilgi kaynaklarına doğrudan ulaştırması, bilgilerin yeni yöntemlerle sunulabilir olması ve grup çalışmalarına fırsat vermesidir (Rıza, 2001). Bu faydalarından dolayı bilgisayarlar eğitim-öğretim kurumlarındaki faaliyetlerde, laboratuvarlarda, idari işlerde ve ders dışı faaliyetlerde aktif olarak kullanılmaya başlamış; vazgeçilmez bir teknoloji haline gelmiştir. Bilgisayarların, bilgiyi depolama, saklama, tekrar kullanmadaki üstünlüğü bu bilgilerin başkalarıyla paylaşılması gereğini ortaya çıkarmıştır. Bilgilerin paylaşılmasını sağlamak, bilgisayarları birbirine bağlayacak bir bilgisayar ağı ile mümkündür. Bu ağın adı internettir.

İnternet, dünyanın her yerinden insanın her geçen gün artan “üretilen bilgiyi paylaşma, saklama ve bilgiye kolay erişim” istekleri doğrultusunda ortaya çıkmış, dünyayı saran dev bir teknoloji, ulusal küçük ağlardan oluşan dev bir ağıdır. İnternetle ilgili birçok tanım yapılsa da bu teknolojiyi tam manasıyla açıklayıcı nitelikte bir tanım olmayacağı kabullenilmelidir. İnternet dev bir kütüphane, dev bir alışveriş merkezi, dünyanın en büyük üniversitesi ya da sanal dünya olarak tanımlanmaya çalışılabilir. Bunun yanında yapılmış birçok tanımla da karşılaşılabılır. Bilgi teknolojisi özellikle de internet, sadece eğitimde değil birçok alanda muazzam imkânlar sunmaktadır. İnternet, herkesin her yerden erişebildiği ve sınırsız bilgilerin yer aldığı sanal bir kütüphane haline gelmektedir. İnsanlar internet üzerinden tatillerini planlamakta, sağlık önerileri almakta, arkadaşlarıyla buluşmakta, oyun oynayabilmektedir (Aggarwal, 2000).

İnternet toplumun doğal yapısını oldukça değiştirmiştir. İnternet yerel, ulusal ve küresel ekonomileri ve bunların yapılarını etkilemiştir. İnternet kullanıcıları bilgiye istediği yerden istediği zaman ulaşabilmektedir. Bu da üniversiteler için herkesin erişebileceği bir öğrenme ortamı oluşturma konusunda muazzam olanaklar sağlar. Bu sayede eş zamanlı belli bir yerde belli kişilerle yürütülen geleneksel eğitim ortamlarının her yerden her zaman her kişinin erişebileceği ortamlar haline gelmesine imkân tanımaktadır. Görünen olgular eğitim dünyasının internet yoluyla küreselleşmesine imkân tanımaktadır (Aggarwal, 2000). İşte burada yeni teknolojilerden internetin önemi artmaktadır. Çünkü gelişmekte olan ülkelerdeki bireyler gelişmiş ülkelerin eğitimine katılma noktasında internetle uzaktan eğitim uygulamalarına katılmalıdır. Örgün ve uzaktan eğitim uygulamaları incelendiğinde kullanılan teknolojilerin bu eğitimlere verdiği en temel özelliğin, öğrencilere zamandan ve mekândan bağımsızlık sağlayabilmesi olduğu görülebilir.

Ancak mekân bağımlılığının uzaktan eğitimin yaygınlığını etkileyecek bir unsur olduğu söylenilebilir. Yani daha fazla kitleye iletme ve ulaşma olanağının azaltılmış olduğu söylenilebilir. Bu yüzden böyle uygulamalar ya bağımsız çalışmalar ya da örgün eğitimi destekleyen unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yönüyle düşünüldüğünde internetin eğitimde aktif kullanılan teknolojiler olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Eğitimde internet kullanımı iki farklı uygulamayla kullanım alanı bulmaktadır. Bunlardan birincisi örgün eğitimde öğrenme-öğretme etkinliklerinin desteklenmesi amacıyla ders içi ve dışı aktivitelerde internetin yardımcı araç olarak kullanılması iken, ikincisi eğitim

uygulamalarının tamamen internet üzerinden gerçekleştirildiği uzaktan eğitim uygulamalarıdır.

İnternetin örgün eğitime destek amacıyla kullanımında, öğrenciler öğrenme-öğretme aktivitelerinin bir kısmını internet yardımıyla gerçekleştirmektedir. Burada bahsedilen öğretim gerçekleştirmek için kullanılan bir yöntemdir. İnternet ders içi ve dışında araştırma yapmak, bilgi toplamak, paylaşmak, haberleşmek ve uzman desteği sağlamak amacıyla kullanılmaktadır. İnternetin uzaktan eğitimde kullanımı ise eğitim-öğretim aktivitelerinin tamamen internet üzerinden gerçekleştirilmesini ifade etmektedir. İkisi arasındaki temel ayrım, internet örgün eğitimde destek amaçlı kullanımını uzaktan eğitimde etkinliklerin tamamının yer aldığı bir taban niteliği içermesidir.

İnternet hem örgün eğitime destek niteliğinde kullanımında hem de uzaktan eğitimde taban niteliğinde kullanımında, kullanıcılarına çok farklı ve faydalı hizmetler sunmaktadır. Bu hizmetler arasında elektronik posta, world wide web (www), haber grupları, tartışma grupları, ftp gopher, sohbet programları, telnet, url ve arama motorları sayılabilir (McBride, 1994; Akgül ve Gökçol; 1997, Kurland ve diğerleri, 1997; Rıza, 2001).

İnternetin sunduğu hizmetler yukarıda sıralanan hizmetlerle de sınırlı değildir, bunların yanında etkin kullanılan elektronik veri tabanları, kitap, dergi, makale, web sitesi uygulamaları, öğrenci ve eğitimcilerin bir sınıftaki uygulamalara erişim ve kullanımını sağlayan basit bir arayüz kullanımı da hizmetler arasına eklenebilir.

Bu hizmetleriyle internetin hem örgün eğitime hem de uzaktan eğitime kendi yapısı dolayısıyla, küresel bir nitelik kattığı düşünülmektedir. Özellikle internetin sunduğu hizmetlerle eğitim-öğretim faaliyetlerinin ulusal uygulamalar olmaktan çıkıp uluslar arası bir nitelik kazandığı ortadadır. Bu uzaktan eğitim uygulamaları göz önüne alındığında daha da fazlaşmaktadır. Çünkü böyle bir uygulamada öğrenciler zaman ve mekândan bağımsız olacakları için sadece dil problemi çözüldüğünde internetin bulunduğu her yerden erişilebilecek bir nitelik kazanacaktır ki bugün internet dünyayı saran dev bir ağıdır. İnternet tabanlı uzaktan eğitim eğitimde küreselleşmenin en büyük, önemli ve model niteliği taşıyan örneğidir.

Böyle bir uygulamanın internet üzerindeki öğrenmeye yönelik pek çok siteden farkı nedir? Öğrenmeye yönelik siteler farklı genişliklerde ve bu sitelerin tamamı son kullanıcıların bir konuyu anlamalarını arttırmak için

bilgiyi metinsel ve grafiksel olarak taşımaktadır. Web ortamında gezerken HTML programlama, ev hayvanlarının yetiştirilmesi, bakımı, bahçe düzenleme vb. konularla ilgili bilgi bulunabilir. Bu gibi birçok sitenin işlevi; felsefeden fiziğe kadar bir kitabın bir öğrenci için sağladıkları, bilginin yapısının kurulmasındaki perspektifin öğretilmesi vb. olabilmektedir. Bu siteler katılımcılarına kendi ilgilerine göre araştırma yapmalarına yardımcı olur; fakat buradaki bilgiler kendine özgüdür ve belli bir planlılık içermez. Web tabanlı bir kurs internet teknolojisi ve öğretim tasarımının karışımını içerecek nitelikte olmalıdır. Örneğin, bir uzaktan eğitim uygulamasında basılı bir çalışma kitabında bulunan bilgilerin HTML formatına direkt olarak çevrilmesi veya web sayfalarında nasıl toplanacağından daha fazlasını içermelidir (Conrad, 2000).

İnternet ve Uzaktan Eğitim

Uzaktan eğitimin ilk uygulaması 1720'li yıllara dayanmaktadır. İnternetle yapılan uzaktan eğitim çalışmaları bu tarihten tam 265 yıl sonraya uzanır. 1985 yılında Phoenix Üniversitesi tarafından ilk internetle uzaktan eğitim uygulaması gerçekleştirilmiştir. İnternetle uzaktan eğitim uygulamaları, günümüz için uzaktan eğitim uygulamalarının en sonucusu ve en gelişmişidir. Ancak teknolojik gelişmelerin çok hızlı bir şekilde gerçekleştiği göz önünde bulundurulduğunda ileride daha gelişmiş uygulamalar ortaya çıkabilecektir. Günümüzde internetle uzaktan eğitimin yaygınlaşması, bu sistemin değişik kullanımlarının ortaya çıkmasını sağlamıştır (Horzum, 2003). Bu kullanımlar üç temel başlıkta toplanabilir. Bunlar; web tabanlı eğitim, internet tabanlı eğitim ve e-öğrenmedir.

Örgün eğitim uygulamalarında internet kullanımının yanında uzaktan eğitimdeki kullanımları da önemli birer uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır. İnternetle uzaktan eğitim uygulamaları ile okula gitmeden, yollarda vakit kaybetmeden eğitim alınabilir. Eğitim kurumlarından uzak yerlerde yaşayan kişiler, iş, sağlık, aile gibi nedenlerden dolayı buldukları mekânı terk etmeden eğitim-öğretim faaliyetlerini yürütme imkânına sahip olurlar. Doğru yöntem ve uygun teknoloji kullanıldığı, öğrenci ve öğretmen arasındaki iletişim gerektiği şekilde sağlandığı takdirde, internetle uzaktan eğitim uygulamalarının, örgün eğitim uygulamaları kadar başarılı olabileceği düşünülebilir.

Son zamanlarda gelişip yaygınlaşan internetle uzaktan eğitim uygulamaları, yeni ve güçlü bir eğitim-öğretim veya öğrenim ekonomisi oluşturmaktadır. Kurum ve kuruluşların internetle uzaktan eğitim uygulamalarına başlarken doğru ve uygun sistemleri seçmeleri, elde etme maliyetleri son derece yüksek olan bu ürünlerin/çözümlerin seçiminde

oldukça titiz davranmayı gerektirmektedir. Bu yönüyle, karar vericilerin internetle uzaktan eğitim sistemlerinin tanınması, teknolojik, pedagojik ve ekonomik açıdan değerlendirilmesi ve değerlendirme ölçütleri hakkında bilgi sahibi olunması yararlı olacağı düşünülmektedir (Cebeci, 2003).

Literatür incelendiğinde internetle uzaktan eğitim uygulamalarında çok farklı isimlendirmeler görülmektedir. İnternet destekli eğitim, çevrimiçi eğitim, web tabanlı eğitim, e-öğrenme bunlardan bazılarıdır. Burada temel bazı sınıflamalar mevcuttur. Bu sınıflamalar göz önünde bulundurulmadan bu kavramların incelenmesi, karışıklığa neden olması beklenen sonuçtur. İnternetle uzaktan eğitim uygulamalarını eşzamanlı-eşzamansız, çevrimiçi-çevrimdışı ve kullanılan teknolojiler ya da özelliklerine göre sınıflamak mümkündür.

İlk sınıflama olan eşzamanlı-eşzamansız internetle uzaktan eğitim uygulamalarının ders saati, etkileşim ve sorular gibi boyutlarının belli bir zaman dâhilinde olup olmadığının sınıflamasını içermektedir. Eşzamansız uygulamalar öğrencilerin bağımsızlığını, kendi ilerleme hızına kendi karar verdiği ve kendi istediği zaman öğrenme etkinliklerine girdiği, yaşadığı sorunlara çözüm bulmada önce kendi girişimlerini yapması başa çıkamadığında danışmanlara iletip çözüm beklediği bir uygulamayı ifade etmektedir. Eşzamanlı bir uygulama, öğrenci ve öğreticinin belli bir zaman dâhilinde uygulamaya katıldığı, öğrenme etkinliklerinin bu zaman dâhilinde gerçekleştirildiği ya da değerlendirildiği, öğreticinin danışman, öğrencinin ise öğrenci merkezli öğrenmelerdeki aktif katılımcı rolünü oynadığı bir uygulamadan bahsedilmektedir.

İkinci sınıflama çevrimiçi ve çevrimdışı sınıflamasıdır. Böyle bir sınıflamada etkinliklerin internetle çevrimiçi olarak yürütüldüğü uygulamalar temel alınmaktadır. Çevrimiçi eşzamanlı uygulamaları içine alan internete bağlı durumda ders, etkinlik ve değerlendirme faaliyetlerinin yürütüldüğü uygulamalar gerçekleştirilmektedir. Sınıflamada ayırım içerik, etkinlik ve uygulamaların internet üzerinden gerçekleştirilebilmesi ya da indirilip bilgisayar ortamında takip edebilme olanağı olmasıyla da doğrudan ilgilidir. Diğer sınıflamada ise kullanılan teknolojilerin ve özelliklerinin isimlendirmede yer aldığı bir sınıflamadır ve genellikle böyle bir sınıflama çok yaygındır. Bu sınıflamayı üç gruba ayırmak mümkündür: web tabanlı eğitim, internet tabanlı eğitim ve e-öğrenmedir. Bu kavramlar;

Web-tabanlı öğrenme materyaller CD-ROM veya diğer medya üzerine paketlenmesini kapsayan bir web tarayıcısında öğrenme materyallerinin iletimi ile ilgilidir.

İnternet tabanlı (Çevrimiçi) öğrenme bir bilgisayar üzerindeki erişime

hazır olan içerik ile ilgilidir. İçerik web, internet, bilgisayar hard disk veya sadece CD-ROM üzerinde olabilir.

E-öğrenme daha çok bilgisayar ve eşzamanlı etkileşimli ağ ile ilgilidir. Bilgisayarın öğrenme içeriği sağlama veya aktivitelerin merkez unsuru olmaya ihtiyacı yoktur. Bununla beraber, bilgisayar ve ağlar öğrenme aktivitelerinde anlamlı bir ilişki tutmak zorundadır. Tanımlar incelendiğinde e-öğrenme bilgisayar ve ağ içeren öğrenme aktiviteleriyle ilgilidir. Buradaki ağ internet, İtranet ve Extranet'i içermektedir. Web tabanlı öğrenme bir web tarayıcısında içerik ve web formatında güncel öğrenme materyalleri iletimini gerektirmektedir. Web tabanlı öğrenme ders kitabına benzer; burada içeriğin bir roman, rapor veya ders kitabı olup olmadığını belirler. Sadece bir web sitesinden indirmeyle bilgisayar destekli öğretim sunma web tabanlı öğretim değildir çünkü web formatında öğrenme içeriği yoktur. İnternet tabanlı öğrenme daha genel olarak çevrimiçi yardım, çevrimiçi doküman ve çevrimiçi hizmet kısacası bir bilgisayar ortamındaki erişime hazır olan öğrenme içeriği ile ilişkilidir (Tsai ve Machado, 2002).

Bu yönüyle bakıldığında yapılan sınıflandırmanın kullanılan teknolojilere yönelik bir sınıflandırma içerdiği ve üç uygulama arasındaki farkın kullanılan teknolojilerden ve bu teknolojilerin sahip olduğu özelliklerden geldiği söylenebilir. Yani e-öğrenme öğrenme aktivitelerinin elektronik ortamlar kullanılarak gerçekleştirildiği bir uygulama iken internet tabanlı öğrenme internet ortamının web tabanlı öğrenme ise web ortamı öğrenme aktivitelerini içermektedir.

Web ortamı bir uygulama web teknolojilerini yani web tarayıcıları ve sahip oldukları özellikleri içermekte ve daha çok bağımsız, bireysel ve kendi öğrenme hızını yönetme becerisine sahip bireylere yönelik bir öğrenme ortamını ifade etmektedir. İnternet tabanlı bir uygulama web ortamının yanında diğer internet teknolojilerini ve onların sahip oldukları özelliklerini içermektedir; daha çok öğreticinin rehberliğinde öğrenme aktivitelerinin öğrenci merkezli yürütülmesi ön plandadır.

E-öğrenmede ise tüm elektronik teknolojiler yer almaktadır; sadece bilgisayar ve internet uygulamaları değil. Bu uygulamalar hem web hem de internet tabanlı uygulamaları içermekte bunun yanında diğer elektronik teknolojileri (video konferans gibi) ve onların sahip oldukları özellikleri de beraberinde getirmektedir. Böyle bir uygulamada aktivitelere uygun elektronik teknolojinin işe koşulması, farklı teknolojilerin farklı özelliklerinin

bir araya getirilmesiyle minimum yanlış anlama ve psikolojik boşluk hissi oluşturma imkânı sağlanmaya çalışılmaktadır.

E-öğrenmenin içerdiği bazı bilgi teknolojilerine dayalı uzaktan eğitim uygulamalarını şöyle sıralamak mümkündür; internet tabanlı eğitim, çevrimiçi eğitim, web tabanlı eğitim, bilgisayara dayalı eğitim vb.dir.

E-öğrenme olarak bilinen kavramdaki “e” harfi, e-öğrenmenin temelini oluşturan elektronikten gelmektedir. Yani “elektronik-öğrenme” kavramının kısaltılmış halidir. Elektronik öğrenmedeki “e” kavramına yüklenen anlamlar bu uygulamada öğrenmeye yönelik etkin öğrenme şekilleri oluşturmaktadır. E-öğrenme uygulamalarındaki öğrenme şekillerini dört gruba ayırmak mümkündür. Bunlar Broadbent’e göre (2002) resmi olmayan (informal), kişisel ilerleme (Self-Paced), rehber yönetimli (Leader-led) ve performans destek araçlarıdır (performans support tool). Bu öğrenme modellerine yönelik olarak farklı şekillerde sunulmaktadır. Sadece çevrimiçi/yüz yüze olmayan toplantılar, karışık öğrenme- çevrimiçi ve yüz yüze öğrenmenin birleşimi, eşzamanlı, eşzamansız, öğretici rehberlikli grup, kendi kendine çalışma, konu alanı uzmanıyla birlikte kendi kendine çalışma, web-tabanlı, bilgisayara dayalı (CD-ROM) ve video/ses kaseti bu sunum yöntemleri grubuna örnek olarak verilebilir. Bu sunumlar genellikle CD-ROM veya www üzerinden iletilir. E-öğrenmede kullanılan bazı yaygın iletişim yöntemleri; Basılı materyaller (e-metinler, ders kitapları vb.); video (streaming, video bantı, uydu iletimi, kablolu vb.); ses (streaming, ses kasetleri vb.); eşzamansız iletişim (e-posta, haber grupları, tartışma grupları, forumlar), eşzamanlı iletişim (sohbet, video konferans, telekonferans); sınavlar; elektronik, etkileşimli, kâğıt üzerinde gerçekleştirilmesi gibidir.

Teknoloji: Çözüm mü, Problem mi?

Yukarıda da görüldüğü gibi teknolojik gelişmelerin üniversiteler üzerinde birçok etkisi olmuştur ve olmaya devam etmektedir. Teknolojik gelişmeler birçok kolaylığı sağlamanın yanı sıra eğitime erişimi de artırmıştır. Eğitime erişimin artması ile ortaya çıkan küresel etkilerden birisi de ulus aşırı eğitim kavramıdır. Eğitim, teknolojinin kullanımı ile ülkeler arası, hatta kıtalar arası bir nitelik kazanmıştır. Bu durum ise yükseköğretime olan talebi artırmıştır. Yükseköğretim düzeyinde özellikle bilim, teknoloji ve araştırmada, yabancı öğrencilerin yabancı ülkelerde eğitim görme oranı 30 yılda sürekli artmıştır (Doğan, 2002). Yüksek öğretimin ulus aşırı bir nitelik kazanması da bir takım sorunları ortaya çıkarmıştır. Örneğin yükseköğretimdeki bu gelişme bazı ülkelerin emperyalist (sömürü) amaçlı çalışmaları olarak görülebilmektedir. Öyle ki bu durumun İngiliz üniversitelerindeki gelişimini inceleyen Eliot (1998), bu

çalışmalarda eğitimsel amaçlara ek olarak, politik etkiler, kültürel yayılma ve daha da önemli bir boyut olarak yükseköğretim ticaret gelirlerini artırma hedefleri (Akt: Tural, 2004) olduğunu ileri sürmektedir.

Teknolojik gelişmeler eğitim kurumlarını, kurumların özellikleri bağlantılı olarak farklı boyut ve büyüklüklerde etkilemektedir. Teknolojik gelişmelerin eğitim kurumlarına bir diğer etkisi, öğretim ile ilgili yöntem ve içerikte ortaya çıkmaktadır. Buraya kadar verilen bilgilerde teknolojik gelişmelerin üniversitelere olumlu yansımaları olduğu vurgulanmıştır. Ancak teknolojik gelişmelerin üniversitelere olumsuz etkileri olduğu da ileri sürülmektedir. Bunun önemli sebeplerinden birisi, üniversitelerin ulus devlet ile birlikte anılması ve küreselleşme sürecinin artan etkisiyle birlikte ulus devletin rolünün gerilemesidir ya da bu durumun böyle gösterilmesidir. Bu durum ulus devletlerin temel ve belirleyici özelliği olan siyasi ve ideolojik yapılar etkinliğini kaybetmeye başlamasına yol açmıştır. Scott'a göre (2002) üniversiteler küreselleşme ile baş edebilmek için esnek olmak zorundadır. Eğer esnek olmazlar ise gereksiz bir hale geleceklerdir. Ancak bu esnekliğin oranının çok fazla olması durumunda ise bilinen üniversite yapısından uzaklaşacaklardır. Üniversite kavramı yüklenmiş olduğu; eleştirel bilgi, tarafsız bilim ve toplum adına sorumluluk gibi özelliklerden vazgeçerse savunulmaya değmeyecek bir konuma gelecektir. Bu durum ise üniversitelerin yok olma ve terk edilmesine neden olacaktır.

Üniversitelerde ya da diğer eğitim kurumlarında teknoloji kullanılması ile ilgili birçok olumlu taraf olmasına rağmen, teknoloji kullanımı ile ilgili bir takım sorular henüz cevaplanmış değildir. Çünkü teknolojinin ürettiği çözümler kadar birçok problemi ortaya çıkardığı da ileri sürülmektedir. Eğitim kurumlarının içinde bulunduğu bu teknolojik devrimden en çok kimin yararlanacağı ile ilgili birçok soru sorulmaktadır. Ayrıca teknolojik gelişmelerin, insanları insanlaştırmak yerine köleleştirdiği ileri sürülebilir. Teknolojiyi, gelişmiş ülkelerin diğer ülkeleri istila aracı olarak görenler de vardır. Bunlardan daha da önemlisi teknolojiye aşırı vurgu yapılması eğitim kurumlarının ya da üniversitelerin asıl işlevlerinden uzaklaşmasına yol açmaktadır. Teknoloji araç olmaktan çıkarılıp amaç haline gelmektedir. Bu durumun da yabancılaşma, yalnızlaşma, bireyselleşme gibi olumsuz etkilere (Turan, 2002) yol açtığı ileri sürülmektedir. Teknolojik gelişmeler sadece üniversitelerde değil hayatın diğer alanlarında da bazı olumsuz durumlara yol açmaktadır. Örneğin küreselleşmeyi yönlendiren ekonomik ve teknolojik dönüşümlerin büyük toplumsal ve siyasal sorunlar ortaya çıkardığı (Berger, 2003) ileri sürülmektedir. Küreselleşme ve küreselleşmeyi yönlendiren dönüşümler hem aynı toplum içinde hem toplumlar arasında kazananlar ve kaybedenler

(Berger, 2003) ya da zalimler ya da mazlumlar (Kızılcılık, 2004) yaratmaktadır.

Teknoloji ve internet kullanımı ile ilgili sorunlardan birisi de, bunların kullanımının üniversite bütçelerine getirdiği aşırı yüklerdir. Yükseköğretim kurumlarında internet altyapısı ve kullanımı ile ilgili olarak yapılan harcamalar üniversite bütçeleri için oldukça büyük maddi problemler oluşturmaktadır (Aksoy, 2003). Üniversitelere kamu kaynaklarından ayrılan payların gittikçe azaldığı bir ortamda, bu tür maddi problemler, üniversitelerin araştırma işlevlerine de zarar vermektedir.

SONUÇ

Meydana gelen küreselleşme ve kürselleşmenin hızlandırıcılarından biri olan bilgi teknolojilerindeki gelişmeler yaşamdaki her alanı etkilemektedir. Bu etkilenme eğitimin her kademesinde olduğu gibi üniversitelerde de yoğun bir şekilde hissedilmektedir. Küreselleşmenin hayatın bütün alanını etkilediği bir ortamda üniversiteler küreselleşme karşısında ayakta kalmayı başarabilmelidir. Çünkü Humbolt tipi üniversitenin, araştırma ve bilgi üretme işlevini yüklediği üniversite bilgi kurumu olarak kalmak durumundadır. Üniversiteler içinde buldukları toplumun her türlü gelişimine katkı getirmek zorundadır. Bu bağlamda eğitimcilerin küreselleşmeye karşı kendilerini nasıl konumlandıracakları önem kazanmaktadır. Üniversite düşüncesini ve yapısını her geçen gün zayıflatan küreselleşme karşısında eğitimcilerin daha fazla düşünmesi ve çalışması gerekmektedir.

Küreselleşmenin hızlandırıcılarından biri olan teknolojik gelişmeler eğitim kurumlarını bu teknolojilerden yararlanmaya zorlamaktadır. Bu gelişmeleri kullanmanın birçok yararı olmasına karşın bir takım sorunları ortaya çıkardığı da unutulmamalıdır. Türkiye gibi eğitim problemleriyle savaşıyor, okullaşma, öğretmen eğitimi, eğitim yöneticisi eğitimi ve seçilmesi, öğretim programlarının geliştirilmesi, çeşitli eşitsizlikler gibi sorunları hâlâ çözmemiş bir ülkede, teknolojik gelişmelerin acaba kimlerin yararına olduğu ile ilgili olarak düşünülmalıdır. Bu konu ile ilgili olarak okulların teknolojik olarak yeniden yapılandırılmasının meşru gerekçesinin ne olduğu, elektronik okul ile endüstriye teknik eleman yetiştirme arasındaki ilişkinin, okulun aslı işlevlerine yansımalarının ne olduğu gibi sorular cevaplanmalıdır.

Teknoloji ve hızlı değişen teknolojinin kullanımı ile ilgili sıkıntılardan birisi de bireylerin teknolojinin oyuncağı haline gelmesidir.

Popüler kültürü destekleyen televizyon programları, internet sayfaları, gazeteler, dergiler, moda akımları, sinema, hızlı iletişim sistemleri ve bunun gibi birçok gelişme bireyleri teknolojinin kölesi haline getirmektedir. Bireylerin günlük yaşantılarının büyük bir kısmını teknolojik gelişmeleri, modayı, popüler kültürü takip etmek, kalan diğer kısmını ise bu gelişmeleri hayatında kullanmak oluşturmaktadır. Bu anlamda bireylerin teknolojinin kölesi haline gelmesi kaçınılmaz olmaktadır.

Üniversitelerin de tamamen teknoloji ile özdeşleşmesi asli işlevlerinin unutulması riskini taşımaktadır. Sosyal, ahlaki, politik ve ekonomik işlevleri olan eğitim kurumlarının bu işlevlerinden uzaklaşması yabancılaşma ve bireyciliğe vurgu yapma gibi olumsuz sonuçları getirebilmektedir. Yaşanan teknolojik gelişmeler mutlaka araştırma sürecindeki bir takım kolaylıkları beraberinde getirmektedir. Bilgiye ulaşma ve bilgiyi paylaşma kolaylıkları sağlanmaktadır. Ancak dünyadaki birçok akademisyen geleceğe ilişkin bir takım endişeler taşımaktadır. Çünkü üniversite kavramının ileride mekândan bağımsız bir hale gelmesi olasıdır. Bu olasılıkla ilgili olarak işletmelerin üniversiteler üzerindeki baskılarının artması ve üniversitelerin işletmelere dönüşmesi fikri de akademisyenleri endişeye sevk eden konulardan birisidir. Ayrıca dünyada teknolojiyi ve bilgiyi üreten kurumlar olan üniversitelere rakip olarak benzer işlevleri yerine getiren şirketlerin olması da üniversitelerin geleceğine ilişkin düşünceleri artırmaktadır. Üniversitelerin gelecekte bilginin tek kaynağının olmayacağını söylemek çok da yanlış olmayabilir.

Ancak önemli olan bu noktada üniversitelerin bu durumu kabullenmesi ya da kabullenmemesi değildir. Önemli olan üniversitelerin işletmeler ile rekabet edecek politikalar üretmesi, teknolojiyi kendi lehinde kullanması ve sürekli gelişim içinde olmasıdır.

KAYNAKÇA

- Aggarwal, Anil. (2000). **Web-Based Learning and Teaching Technologies: Opportunities and Challenges**. Hershey-USA: Idea Group Publishing
- Akgül, Mustafa ve Gökçol, Orhan. İnternette ve İlgili Konularda Çokça Sorulan Sorular: İNET-TR.css. Sürüm: 02.05.1997, 1997. <http://www.bilkent.edu.tr/turkce/css/inet-tr.html>. İndirme Tarihi: 21.07.2002.
- Aksoy, H. Hüseyin. (2003). Eğitim Kurumlarında Teknoloji Kullanımı ve Etkilerine İlişkin Bir Çözümleme. **Eğitim Bilim Toplum Dergisi**. Cilt: 1, Sayı: 4, Ankara: Eğitim Sen, 4-23,
- Alkan, Cevat. (1998). **Eğitim Teknolojisi**. Ankara: Anı Yayıncılık

- Berger, P. L. (2003). Küreselleşmenin Kültürel Dinamikleri. (Edt. P. L. Berger - S. P. Huntington). *Bir Küre Bin Bir Küreselleşme*. (Çev: A. Ortaç). İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Boh, Bojana. (1994). *Interactive Educational Technologies in Higher Education*. ESP Discussion Paper Series. Washington DC: The World Bank Advisory Service
- Bozkurt, Veysel. (2002). Küreselleşme: Kavram, Gelişim ve Yaklaşımlar. *Üniversite ve Toplum*. 1. www.universite-toplum.org. İndirme tarihi: 03.05.2005.
- Broadbent, Brooke. (2002). *ABC's of E-Learning Reaping The Benefits and Avoiding The Pitfalls*. San Francisco-USA: Jossey-Bass / Pfeiffer a Wiley Company, 2002.
- Cebeci, Zeynel. *E-Öğrenim Sistemlerinin Özellikleri ve İşlevlerine Genel Bir Bakış*, 2003. <http://cebeciz.cukurova.edu.tr/documents/word/LMS-LCMS-TeknikOzellik.pdf>. İndirme tarihi: 03.03.2005.
- Cem, İpek. (2001). Bilgi Ekonomisi. *İş Güç Dergisi*. Sayı: 3, 2001, www.isguc.org.tr. İndirme tarihi: 03.05.2005
- Conrad, Kerri. (2000). *Instructional Design for Web-Based Training*. Massachusetts USA: HRD Press
- Doğan, Elife. (2002). Küreselleşme ve Eğitim. *Eğitim Araştırmaları*. Sayı: 6, Ankara: Anı Yayıncılık, 2002, ss. 87-98.
- Erçetin, Şule. (2001). Biz Akademisyenler Geleceğin Yükseköğretim Kurumlarını Yaratmaya Hazır Mıyız?. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. Sayı: 25, 75-86.
- Giddens, Anthony. (2000). *Elimizden Kaçıp Giden Dünya*. (Çev: O. Akınhay). İstanbul: Alfa Yayınları
- Güçlü, Nezahat. Küreselleşme ve Eğitim. (2003). *G.Ü. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*. 4(2), 1-12.
- Horzum, M. Barış. (2003). *Öğretim Elemanlarının İnternet Destekli Eğitime Yönelik Düşünceleri: Sakarya İli Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Karlsen, Gustav E. (2002). Eğitim Yönetişimi: Küreselleşme ve Demokrasi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. 2(1), 93-104.
- Keyman, Fuat. (1999). Globalleşme Söylemleri ve Kimlik Talepleri: Türban Sorununu Anlamak. *Düşünen Siyaset*. Sayı: 3, 71-90.
- Kızılçelik, S. (2004). *Zalimler ve Mazlumlar: Küreselleşmenin İnsani Olmayan Doğası*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kurland, Daniel J.; Sharp, Richard M. ve Sharp, Vicki F. (1997). *Introduction to the Internet for Education*. Belmont, CA: Wadsworth Publishing Company, 1997.
- McBride, Peter K. (1994). *The Internet Made Simple*. Shouthampton: Made Simple Books, 1994.

- McBurnie, Grant. (2002). Küreselleşme, GATS ve Ulus-Aşırı Eğitim. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. 2(1), 171-190.
- Rıza, E. Tahir. (2001). *Eğitimde Bilgisayar Teknolojisi*. İzmir: Kanyılmaz Matbaacılık
- Scott, Peter. (2002). Küreselleşme ve Üniversite: 21. Yüzyılın Önündeki Meydan Okumalar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. 2(1). 191-208.
- Şimşek, Nurettin. (1999). *Öğretim Yazılımları*. Ankara: Siyasal Kitabevi
- Tekeli, İlhan. (2003). *Eğitim Üzerine Düşünmek*. Ankara: TÜBA Yayınları
- Timur, Taner. (2000). *Toplumsal Değişme ve Üniversiteler*. Ankara: İmge Yayınevi
- Tsai, S. ve Machado, P. *E-learning, Online Learning, Web-based Learning, or Distance Learning: Unveiling the Ambiguity in Current Terminology*. 2002, <http://www.elearnmag.org/Forums>. İndirme tarihi: 03.03.2005.
- Tural, Nejla. (2002). Küreselleşmenin Üniversite Üzerine Etkileri: Çeşitli Ülkelerden Örnekler. *Eğitim Araştırmaları*. Sayı: 6, 99-120.
- Tural, Nejla. (2004). *Küreselleşme ve Üniversiteler*. Ankara: Kök Yayıncılık,
- Turan, Selahattin. (2002). Teknolojinin Okul Yönetiminde Etkin Kullanımında Eğitim Yöneticisinin Rolü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. Sayı: 30. 271-281.
- Üstün, Ahmet ve Demirbağ, Hubuyar. (2003). Sınıfta Demokratik Disiplin Anlayışı. *Eğitim Araştırmaları*. Sayı: 11, 87-95.

Alınış Tarihi: Eylül 2005
Hakemlerden Dönüş: Aralık 2005